

HUDBA / FILM / ARCHITEKTURA
FILM / MUSIC / ARCHITECTURE

ŽIDOVSKÉ

MUZEUM

V PRAZE

CINEGOGUE THE SECOND SEX CINEGOGA: DRUHÉ POHLAVÍ

9 + 10/10/2016, 19:30

**Španělská synagoga /
Židovské muzeum v Praze**

Spanish Synagogue /
Jewish Museum in Prague

Hände: Das Leben und die Liebe eines zärtlichen Geschlechts

Ruce: Život a lásky něžného pohlaví / Hands: The Life and Loves of the Gentler Sex

Stella F. Simon & Miklós Bándy

1927–28, USA, 13 min.

hudba / music: Tomáš Reindl

Dance of Hands / Tanec rukou

Norman Bel Geddes & Tilly Losch

1930–33, USA, 7 min.

hudba / music: Michaela Pálka Plachká

Meshes of the Afternoon / Odpolední osidla

Maya Deren & Alexander Hammid

1943, USA, 14 min.

hudba / music: Jiří Lukeš

At Land / Zeměplavba

Maya Deren

1944, USA, 15 min.

hudba / music: Matouš Hejl

Ritual in Transfigured Time / Rituál v proměněném čase

Maya Deren

1946, USA, 15 min.

hudba / music: Miroslav Tóth

Filmy jsou uváděny ve světové premiéře s novou hudbou, která vznikla na objednávku přímo pro projekt CINEGOGA.

Films are presented in world premiere with new music commissioned specifically for CINEGOGUE project.

Orchestr BERG

Marko Ferenc, Anna Romanovská Fliegerová – housle / violin, Ilia Chernoklinov – viola, Lukáš Polák – violoncello, Jan Tengler – baskytara / bass guitar, Tomáš Mika – elektrická kytara a bicí / electric guitar and percussions, Zuzana Bandúrová – flétny / flutes, Irvin Venyš – klarinety / clarinets, Roman Fojtíček – saxofony / saxophones, Tomáš Bürger – horna / french horn, Jan Triebenekl – trombón / trombone, Oleg Sokolov – bicí / percussions, Daniel Wiesner – klávesové nástroje / keyboard instruments

Peter Vrábel – dirigent / conductor

CO JE CINEGOGA?

Cyklus **CINEGOGA** je unikátní syntézou kina a synagogy spojující němý film, živou hudbu a historickou architekturu. Jeho smyslem je uvádět dosud málo známá, historická díla světové kinematografie a jejich prostřednictvím přinášet nové pohledy na židovskou kulturu a tvůrce tzv. postemancipačního období, do něhož spadají nejen počátky mezinárodní organizace sionistického hnutí a velkých migračních vln ze střední a

východní Evropy do Nového světa, ale i bouřlivý rozvoj avantgardního umění a kinematografie.

Všechny premiéry se tradičně odehrávají v prostoru Španělské synagogy, zbudované roku 1868 v tzv. maurském slohu. Není bez zajímavosti, že tato nejkrásnější z pražských synagog, jež byla po dlouhou dobu přirozeným duchovním centrem pražských německy hovořících Židů a jež zejména svou interiérovou výzdobou z 80. let 19. století leckomu připomene honosné interiéry divadel či okouzujících nickelodeonů, vznikala zhruba v téže době a z podobných pohnutek jako další, v daném případě kvazisakrální architektura Národního divadla – zhmotnění představy o národní identitě a kulturní emancipaci Čechů.

Díky výjimečným akustickým kvalitám prostoru jsou poklady z předních filmových archivů vždy uváděny s originálním hudebním doprovodem špičkových skladatelů a interpretů. Existuje-li původní či rekonstruovaná partitura, kterou je možné synchronizovat s dochovanou verzí filmu, jsou projekce doprovázeny novým nastudováním původní hudby. Pokud se původní hudba nezachovala, což je častější případ, vznikají na objednávku skladby zcela nové.

Cyklus Cinegoga iniciovala a připravuje kurátorka uměleckých sbírek muzea Michaela Sidenberg. Autorem hudební dramaturgie je z velké části šéfdirigent Orchestru BERG Peter Vrábel.

CINEGOGA 2016

Letošní pokračování hudebně-filmového cyklu Cinegoga je věnováno židovským filmovým tvůrkyním a protagonistkám, jež zanechaly nesmazatelnou stopu nejen v oblasti experimentální kinematografie, ale též v oblasti fotografie, tance a filmové teorie. Dramaturgie se současně poprvé vydává za hranici roku 1929, považovaného za definitivní konec němé éry, a do výběru krátkometrážních snímků, jež každý po svém reprezentuje odlišný přístup k filmu jako svého druhu osobní, v tělesnosti ukotvené výpovědi oscilující mezi taneční performancí a rituálem, řadí také díla, která vznikala jako záměrně němé experimenty soustředěné výhradně na řeč filmového obrazu.

Stella F. Simon (1878–1971)

V osmi letech se Stella Furchgott odstěhovala s rodinou z rodného Charlestonu v Jižní Karolině do Colorada. Již během studia na střední škole v Denveru projevovala tvůrčí sklony a věnovala se hudební kompozici. Pár let po absolutoriu se provdala za obchodníka Adolpha Simona a následovala jej do Salt Lake City ve státě Utah. Adolph ovšem v roce 1917 umírá a Stellin život pomalu nabírá zcela jiný, na tehdejší poměry nepřiliš konvenční směr. Jako vdova a matka tří synů se v roce 1923 stěhuje do New Yorku, kde

začíná studovat na soukromé škole uznávaného představitele amerického fotografického piktorialismu Clarence Hudsona Whitea, po jehož náhlé smrti v roce 1925 opět mění plán. Rozhodnuta studovat film se v roce 1926 vydává do Berlína, kde navštěvuje tamní Technische Hochschule. Ve filmových ateliérech UFA se setkává s průkopníkem experimentálního filmu Hansem Richtermem, jemuž propůjčí svoji tvář pro čtyřminutovou filmovou kompozici nazvanou prostě Filmstudie [1926]. V Berlíně také vzniká její jediné filmové dílo, Hände: Das Leben und die Liebe eines zärtlichen Geschlechts [Hands: The Life and Loves of the Gentler Sex / Ruce: Život a lásky něžného pohlaví], stavbou narativu banální melodramatická story nešťastné lásky s hollywoodským happyendem, formou však neotřelé dílo inspirované soudobou avantgardní estetikou, dnes považované za jeden ze stěžejních snímků feministického proudu v západní kinematografii. Poté co se film dočkal úspěšného přijetí na obou stranách Atlantiku, se Simon v roce 1931 vrací do New Yorku, kde otevírá vlastní fotografické studio. Během druhé světové války se jako dobrovolnice věnuje výcviku členů armádní zpravodajské jednotky Signal Corps, jejichž úkolem je fotograficky dokumentovat válečné operace spojenců. Po válce se stahuje z aktivního tvůrčího života a dožívá v ústraní. V oblasti filmu zůstává autorkou jediného díla, které realizovala v úzké spolupráci s Miklósem Bándym [1904–1971].

Tilly Losch (1903–1975)

Tanečnice, choreografka, herečka a amatérská malířka, plným jménem Ottilie Ethel Leopoldine Herbert, hraběnka z Carnarvonu, se narodila jako Ottilie Ethel Losch v židovské rodině ve Vídni. Její kariéra i životní příběh připomínají román, jehož ústřední postavou je femme fatale se vším, co k jejímu životu patří: obdivem, náhlými vzplanutími, milostnými aférami, vzestupy i pády. Od svých šesti let studuje Losch v baletní speciálce vídeňské opery, o devět let později se tamtéž stává stálou členkou baletního souboru a v roce 1921 také sólistkou. Současně účinkuje v dalších inscenacích mimo svoji domovskou scénu. Tu definitivně opouští v roce 1927 se záměrem více se věnovat spolupráci s tehdy již proslulým divadelním

režisérem Maxem Reinhardtem, pro něhož pracuje nejen jako tanečnice a choreografka, ale také jako herečka. Od svého odchodu ze stálého angažmá vystupuje v evropských metropolích i v New Yorku (tančí mj. na Broadwayi, kde k jejím partnerům patří také Fred Astaire), spolupracuje s řadou významných režisérů, skladatelů, choreografů i hudebníků. V roce 1933 pro ni George Balanchine, s nímž se poprvé setkala o dekádu dříve, vytváří choreografii satirického „zpívaného baletu“ Kurta Weilla a Bertolta Brechta *Die sieben Todsünden* (Sedm smrtelných hříchů). Vznik tohoto netradičního díla pro dvě „dvojnice“ – tanečnici a zpěvačku – sponzoruje Tillyin tehdejší manžel, významný britský mecenáš surrealistů Edward James. Manželství s Jamesem však netrvá dlouho a po vášnivě lásce přichází bouřlivý rozchod, po němž Losch upadá do těžké deprese. Končí s taneční kariérou, v ústraní švýcarského sanatoria začíná malovat a seznamuje se se svým druhým manželem, Henry Herbertem 6. hrabětem z Carnarvonu. Ten ji z obav ze zhoršující se situace v Evropě posílá do Spojených států, kde Losch dále maluje a v roce 1944 pořádá svoji první výstavu v New Yorku. Ani její druhé manželství však nevydrží a v roce 1947 se rozpadá. Losch tráví zbytek života mezi New Yorkem a Londýnem. 24. prosince 1975 umírá v New Yorku na rakovinu.

Krátký film **Tanec rukou**, který natočila na vrcholu své nezávislé taneční kariéry ve spolupráci s americkým scénickým výtvarníkem a průmyslovým designérem Normanem Belem Geddesem [1893–1958], se může v závratné umělecké dráze Tilly Losch, jež zahrnovala také angažmá ve ve své době slavných celovečerních snímcích hollywoodské i evropské provenience, jevit jako marginální epizoda. V podstatě ale vystihuje esenci jejího tanečního výrazu a pohledu na sebe sama, který jednou shrnula v lakonické poznámce: „V první řadě jsem baletkou, za druhé choreografkou, za třetí herečkou, za čtvrté malířkou. Svoji roli lady Carnarvon řadím až na páté místo, a to pouze proto, že mě nenapadá nic zajímavějšího, co bych jmenovala po malířství...“

Maya Deren [1917– 1961]

Narodila se v Kyjevě jako Eleanor Derenkowsky v revolučním roce 1917. V pěti letech ji rodiče prchající z pogromy a antisemitismem zmítané Ukrajiny odvázejí do Spojených států, kde se v roce 1928 rodina naturalizuje a mění jméno na Deren. Všestranně nadaná Eleanor se zázemím v intelektuálním rodinném prostředí [její otec, Dr. Salomon Derenkowsky, byl psychoanalytikem a absolventem moskevského Psycho-neurologického institutu] píše od raných let poezii, začíná studovat na Syracuse University, uzavírá první manželství, záhy se rozvádí, stěhuje se do New Yorku, živí se jako sekretářka v Lize mladých socialistů (Young Peoples Socialist League – YPSL) a pokračuje ve studiích na New York University a Smith College, kde v roce 1939 absolvuje v oboru anglické literatury. Po ukončení studia získává místo asistentky

afroamerické tanečnice a choreografky Katherine Dunham, kterou provází na její vystoupení po Spojených státech. V roce 1941 se na zájezdu do Los Angeles seznamuje s mladým emigrantem z Prahy, filmařem Alexander Hammidem (Hackenschmiedem), za něhož se záhy provdává a mění své první jméno na Maya (hindský výraz pro iluzi). S Hammidem natáčí v roce 1943 krátkometrážní snímek *Meshes of the Afternoon* (Odpolední osidla). Pár žije v newyorské Greenwich Village, centru uměleckého života, kde se Deren seznamuje s řadou emigrantů z Evropy i amerických

umělců, kteří se záhy stávají protagonisty a spolutvůrci jejich filmů [Anaïs Nin, Marcel Duchamp, John Cage, Gore Vidal ad.]. Deren píše, fotografuje, získává si renomé díky vlastním originálním oděvním kreacím a točí také další krátkometrážní filmy – Witch's Cradle [Čarodějně hnízdo, 1944, fragment], At Land [Zeměplavba / známý také pod názvem Na souši, 1944], A Study in Choreography for Camera [Choreografická studie před kamerou, 1945], Ritual in Transfigured Time [Rituál v proměněném čase, 1946]. Na vlastní náklady si pronajímá sál [Provincetown Playhouse], kde prezentuje své filmy, což přímo inspiruje předního amerického teoretika a promotéra experimentální filmové tvorby Amose Vogela k založení skupiny Cinema 16, jež se v 50. letech etabloje jako nejúspěšnější americká filmová asociace propagující nezávislý film [členy skupiny jsou mj. spisovatel Arthur Miller a básník Dylan Thomas]. V roce 1946 získává Deren první Guggenheimovo stipendium a píše a vydává svůj rozsáhlý filmově-teoretický esej An Anagram of Ideas on Art, Form and Film, v němž formuluje podstatu své poetiky. Skladba Mayina vlastního estetického kánonu, v němž poetika díla [vertikála] dominuje nad dějem [horizontálou], je často přirovnávána k tezí strukturalistického lingvisty Romana Jakobsona. Ideální umělecké [tedy i filmové] dílo je pro ni výsledkem kolektivně uskutečňovaného rituálu, nikoli fetišizovanou ikonou mající svůj základ v individuální psychologii tvůrce. Deren si tvrdošíjně razí vlastní cestu, přičemž se jednoznačně vymezuje vůči surrealismu, psychoanalýze i dokumentárnímu filmu. Zatímco surrealismus odmítá jako do sebe zahleděnou výstřednost, filmový dokument pro ni není dostatečně uměleckým počinem. Ve svých dalších filmech se snaží postupovat podle uvedených zásad, jimiž se vymyká jakékoli soudobé tvůrčí linii – zejména novému trendu státem podporovaného abstraktního expresionismu či nastupujícím tendencím nezúčastněného pozorovatelství cinema verité. V roce 1953 vydává knihu Divine Horsemen: The Living Gods of Haiti, která je shrnutím jejího dlouhodobého zájmu o tanec, magii a rituál. Hodiny natočeného filmového materiálu o voodoo na Haiti sice již za svého života nestačí zpracovat do podoby finálního filmového díla, co do významu a rozsahu záměru ale bývá její haitský projekt přirovnáván k Ejzenštejnovu opusu ¡Que viva México! z počátku 30. let, jenž také zůstal nedokončený. Deren, legenda kritikou přirovnávaná k „Prométheovi filmu zmocnivšího se ohně hollywoodských bohů“, umírá předčasně a pozemsky bolestně v roce 1961 na následky rozsáhlého krvácení do mozku, způsobeného patrně dlouhodobou závislostí na barbiturátech a amfetaminech.

NOVÁ HUDBA

Tomáš Reindl (*1971) je skladatel i aktivní hudebník – multiinstrumentalista a hráč na tabla. Ve své hudbě překračuje žánrové bariéry, inspiruje se starými evropskými i mimoevropskými hudebními tradicemi (především evropský středověk, indická hudba, africká polyrytmie atd.), zároveň však využívá i moderní hudební technologie a procesy. Jako prakticky jediný v ČR se do hloubky zabývá indickou rytmikou, hru na indická tabla studoval u jednoho z nejvýznamnějších současných mistrů Sanju Sahai. Skladbu vystudoval na pražské HAMU (prof. Ha-

nuš Bartoň), absolvoval také řadu kurzů, workshopů a soukromých lekcí. Vyučuje mimo jiné etnomuzikologii na Hudební fakultě AMU v Praze. Pravidelně vystupuje se svým sólovým projektem OMNION, spolupracuje s řadou umělců a souborů z ČR i zahraničí.

www.tabla-tom.com

Při komponování hudby k filmu **Hände... (Ruce...)** jsem se především snažil o posun vnímání příběhu, který se odehrává na plátně a který, i přes velmi originální vizuální zpracování, disponuje jistou naivitou. Z hlediska kompoziční techniky bych rád zmínil především systematickou práci s melodickými motivy [je možné zde dokonce mluvit o leitmotivech], které jsou výhradně pětiténové, neboť jak víme, lidská ruka [jakožto hlavní herecký aktér tohoto filmu] má ve valné většině případů právě pět prstů...

Michaela Pálka Plachká [*1981] se ve svých skladbách nechává inspirovat literaturou i výtvarným uměním. Nejvýraznější inspirací jsou jí ale lidé z masa a kostí, jejich příběhy, myšlenky a prožitky. Různé životní paradoxy a kontrasty se přetavují do hudební formy specifické pro každou skladbu. Zajímavým obohacením pro její tvorbu je v poslední době také práce s lidmi, s energií, vnímání různých dimenzí světa a bytí a cyklická povaha života. V současné době se v rámci postgraduálního studia věnuje tematice zvukových instalací. Je členkou skladatelského sdružení Konvergence. Nyní žije a tvoří v Německu.

www.wisiart.com

Tanec jejích rukou

Poetický snímek zachycuje nejen tanec „jejích rukou“, ale také tanec celého těla umělkyně Tilly Losch. Dramaturgie pohybu se rozvíjí postupně, evokuje příběh, který však není konkrétní, ale každý si může dle své fantazie doplnit ten svůj. Mě vzal tento film do světa rostlin, jejich skrytých pohybů, které mnohdy stěží rozeznáme pouhým okem, ale na zrychlených videozáznamech zřetelně jsou. Po celou dobu tvorby nové hudby k tomuto filmu z roku 1933 jsem si záměrně neposlechl původní hudbu. Toto srovnání si nechám až po premiéře :-)

Český skladatel a akordeonista **Jiří Lukeš** [*1985] studoval na Pražské konzervatoři skladbu pod vedením Eduarda Douši a hru na akordeon u Ladislava Horáka. Během studií obdržel několik cen z akordeonových soutěží. V roce 2014 ukončil studium skladby na HAMU ve třídě Ivany Loudové. Je autorem publikace Nové témbrové možnosti akordeonu v kontextu novodobé instrumentace. Jeho skladby zazněly na koncertech a festivalech v ČR, Slovensku, Itálii, Slovinsku, Chorvatsku, Číně, Srbsku a Ukrajině. V poslední době se zaměřuje na intermediaální projekty. Je též pedagogicky činný na Pražské konzervatoři, ZUŠ Štefánikova a ZUŠ Taussigova. Od roku 2015 zastupuje ČR v organizaci Confédération Internationale des Accordéonistes spadající pod UNESCO.

www.jirilukes.com

Hlavní inspiraci jsem čerpal ze surrealistických prvků filmu **Meshes of the Afternoon** – měnící se smysl použitých symbolů, prolínání snové a reálné linie, práce se světlem a stínem. Hudba je stejně jako film postavena na opakujících a proměňujících se motivech. I přes podobnou struktu-

ru však zůstává samostatným celkem, který je jen v několika bodech svázán s obrazem. Sólový part violoncella vystupující na pozadí live electronics processingu pak představuje zvukový odraz siluety postavy objevující se ve filmu.

Matouš Hejl [*1989] je skladatel a klavírista. Studoval mimo jiné na HAMU a Berklee College of Music v Bostonu, nyní studuje elektroakustickou skladbu ve Stockholmu na Royal College of Music. V jeho tvorbě hrají často významnou roli elektronika a algoritmické kompoziční postupy. Podílel se na řadě divadelních, tanečních a jiných představení [Jatka78, Meetfactory, Alfréd ve dvore ad.] i multimediálních projektech. Jeho filmový debut, hudba pro film Petra Zelenky Ztraceni v Mnichově, mu vynesl nominaci na Českého lva za nejlepší hudbu.

www.matoushejl.com

Hudba k filmu **At Land** pro Orchestr BERG je koncipována v kontrastu k poetice původního obrazového materiálu. Na některých místech vytváří nový význam skrze určité přehlušení poetiky filmu. V každé z jeho devíti částí najdeme obvykle dvě menší: první, statictější, která danou situaci uvádí, přejde skrze akci nebo situaci do dynamičtější druhé části, která se posléze stává mostem do další scény. Výrazným, takřka hudebním prvkem je i rytmus střihu. To vše zpracovává hudební kompozice vlastním způsobem. V jedné ze svých knih Maya Deren říká, že film zobrazuje zápas o identitu konkrétního člověka. Skladba je hudebním dodatkem k tématu filmu, jako autonomní dílo si klade otázky i po identitě filmového a zvukového díla.

Skladatel a saxofonista **Miroslav Tóth** [*1981] se specializuje na experimentální hudbu, hudební improvizaci a konceptuální audiovizuální práci. Vystudoval hru na saxofon a klavír [Konzervatoř v Bratislavě], muzikologii [Univerzita Komenského] a skladbu [VŠMU Bratislava]. Je autorem skladeb pro sólové nástroje, komorní ansámbl, složil čtyři opery [Massage Bar for Public Officers, Zub za zub, Oko za oko a Tyč]. Realizoval mnoho projektů s Frutti di mare, proměnlivým seskupením asi 60 hráčů, které vytváří audiovizuální performance podle grafické partitury improvizované vizualistou v reálném čase. Je vůdčí osobností orchestru abstraktní improvizace Musica Falsa et Ficta, vystupuje také v dalších formacích – Shibuya Motors, My Live Evil, Paľko & Tóth duo, Funeral Band nebo v duu s basistou Rafalem Mazurem [PL].

Těžko se píše o tom, co by mělo zůstat nedořečené. Na rozboru a analýze, které se o to snaží, je katastrofální pohled. Tam někde je zřejmě skryta alchymie výpovědi Mayi Deren – v neschopnosti verbalizovat to, co vidíme. Na **Ritual in Transfigured Time** obdivuji ospalý pohyb [s kýčovitou zamilovaností do narcistně vystaveného „těla“], na pozadí kterého si nejsme jisti, jestli nejde tak trochu o vizi zániku.

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

ORGANIZÁTOŘI

Židovské muzeum v Praze, založené roku 1906, je největší institucí svého druhu v Evropě. Pečuje o jednu z nejrozsáhlejších sbírek judaik na světě, která obsahuje téměř 40 000 předmětů a 100 000 knih z Čech a Moravy.

Je zároveň jedním z trvale nejnavštěvovanějších muzeí v České republice. Prohlídka jeho čtyř synagog z různých historických období, Obřadní síně a světoznámého Starého židovského hřbitova poskytuje výjimečný kulturní zážitek – jeden z nejsilnějších, jaký hlavní město nabízí.

Vedle stálých expozic v jednotlivých památkách a krátkodobých výstav v Galerii Roberta Guttmanna muzeum přibližuje historii i současnost Židů v českých zemích a jejich bohatou kulturu i mnoha jinými způsoby. Zvláštní pozornost přitom věnuje pořádání kulturních, vzdělávacích a osvětových programů určených školám i široké veřejnosti.

www.jewishmuseum.cz

Orchestr BERG je špičkové těleso, které již víc než patnáct let přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí inovativní ale zároveň divácky atraktivní projekty kombinující současnou hudbu s tancem, filmem, divadlem, výtvarným uměním apod. Vystupuje často mimo tradiční koncertní sály. Orchestr BERG je jediným českým orchestrem, který pravidelně objednává a ve světových premiérách na svých akcích uvádí novinky českých skladatelů především mladé generace. Má tak na svém kontě již více než stovku světových premiér. V českých premiérách také představuje tvorbu těch nejvýznamnějších zahraničních skladatelů, mimo jiné i hudební divadlo Schwarz auf Weiss Heinera Goebbelse, hudebně filmový kus Up-close Michela van der Aa, unikátní celovečerní kompozici In vain Georga Friedricha Haase nebo legendární dílo Györgye Ligetiho Poème symphonique pro 100 metronomů. Orchestr BERG uvedl celou řadu vlastních originálních projektů, například ve spolupráci s tanečnicí 420PEOPLE, režisérkou Petrou Tejnorovou, choreografkou Mirkou Eliášovou nebo režisérským duem SKUTR. Spolupracuje také s těmi nejvýznamnějšími českými organizacemi, mezi nimiž jsou například Národní divadlo, Židovské muzeum v Praze, Centrum současného umění DOX, festivaly Struny podzimu, Pražské jaro, Hudební fórum ad. Věnuje se i edukativním projektům.

www.berg.cz

2015 – Poetická avantgarda mezi Waltem Whitmanem a Robertem Desnosem

Manhatta, 1920

Režie: Charles Sheeler, Paul Strand

Hudba: Eliška Cílková [světová premiéra]

H2O, 1929

Režie: Ralph Steiner

Hudba: Jan Ryant Dřízal [světová premiéra]

Mechanical Principles / Zákony mechaniky, 1930

Režie: Ralph Steiner

Hudba: Šimon Voseček [světová premiéra]

Emak bakia, 1926

Režie: Man Ray

Hudba: Jacek Sotomski [světová premiéra]

L'étoile de mer / Mořská hvězda, 1928

Režie: Man Ray

Hudba: Martin Klusák [světová premiéra]

Orchestr BERG & Peter Vrábel - dirigent

2014 – Město bez Židů

Rakousko, 1924

Režie: Hans Karl Breslauer

Restaurovaná a digitalizovaná kopie: Filmarchiv Austria

Hudba: Petr Wajsar [světová premiéra]

Provedení: Orchestr BERG & Peter Vrábel - dirigent

2013 – Bezedná duše: Henryk Szaro a polský expresionismus

Silný člověk

Polsko, 1929, 78 min.

Režie: Henryk Szaro

Restaurovaná a digitalizovaná kopie: Filмотека народова Warszawa, PL

Hudba a provedení: Pink Freud

2012 – Východ a Západ: Picon – Kalich – Goldin a staronový svět

Východ a západ

Rakousko, 1923, 85 min.

Režie: Sidney M. Goldin, Ivan Abramson

Restaurovaná a digitalizovaná kopie: The National Center for Jewish Film, USA

Hudba: Jan Dušek (světová premiéra)

Provedení: Orchestr BERG & Peter Vrábel - dirigent

2011 – Továrna na excentrično: Kozincev – Trauberg – Jutkevič a FEKS

Nový Babylon

SSSR, 1929, 93 min.

Režie: Leonid Trauberg, Grigorij Kozincev

Restaurovaná, rekonstruovaná a digitalizovaná kopie: Absolut Medien, Germany

Hudba: Dmitrij Šostakovič (1929)

Provedení: Orchestr BERG & Peter Vrábel - dirigent

Krátký film: Dítě ghetta (USA, 1910, 15 min.)

Režie: D. W. Griffith

Restaurovaná a digitalizovaná kopie: The National Center for Jewish Film, USA

Hudba: Jan Dušek (světová premiéra)

Provedení: Orchestr BERG & Peter Vrábel - dirigent

2010 – Cesta za štěstím: Salomon Michoels a moskevské Státní židovské divadlo GOSET

Židovské štěstí

SSSR, 1925, 100 min.

Režie: Alexander Granovsky

Restaurovaná a digitalizovaná kopie: The National Center for Jewish Film, USA

Hudba a provedení: Miloš Orson Štědroň (světová premiéra)

2009 – Hladová srdce: Ze štetlu do Hollywoodu

Hladová srdce

USA, 1922, 80 min.

Režie: Mason Hoper

Restaurovaná a digitalizovaná kopie: The National Center for Jewish Film, USA; British Film Institute, UK; Samuel Goldwyn Company, USA

Hudba: Jan Dušek (světová premiéra)

Provedení: Orchestr BERG & Peter Vrábel - dirigent

WHAT IS CINEGOGUE?

CINEGOGUE is a series that combines “cinema” with “synagogue” to screen silent films accompanied by live music in a historic space acclaimed for its architecture. Its mission is to uncover little known works of world cinematography to present a different view of Jewish culture and the artists of the post-emancipation period, which saw not only the inception of the international Zionist movement and the large waves of immigration from Central and Eastern Europe to the New World, but the frenetic growth of the avant-garde and cinema as well.

The premieres are annually held in the Spanish Synagogue, built in the Moorish Revival style in 1868. The most stunning of all Prague synagogues, it was long the natural spiritual center of the city's German-speaking Jews. Its interior design from the 1880s brings to mind a luxurious theater or the charm of a nickelodeon, and interestingly enough, it was built around the same time, and perhaps for similar reasons, as the National Theater in Prague, a quasi-sacred structure that embodied the national identity and cultural emancipation of Czechs.

Thanks to the synagogue's acoustic qualities, these gems from internationally important film archives are always accompanied by music from leading composers and performed live by outstanding musicians. When the original or reconstructed score still exists, and it is possible to synchronize it with the preserved copy of the film, then it is performed live. If the original score has not survived, then a new one is composed specially for the occasion.

Over the past six years CINEGOGUE has become a fixture of the Jewish Museum in Prague's fall program. The series is conceived and organized by Michaela Sidenberg, the Museum's visual arts curator.

FILMS

Stella F. Simon (1878–1971)

At the age of eight Stella Furchgott moved with her family from her native Charleston, South Carolina, to Colorado. Her creative inclinations took root during high school in Denver and she took up musical composition. A few years after graduating, she married the merchant Adolph Simon and moved to his home city of Salt Lake City, Utah. Adolph died in 1917, and Stella's life slowly began to veer in a somewhat unconventional direction, particularly given the norms of that era.

A widow and mother of three sons, she moved to New York in 1923 and began to study at the private school of the renowned American pictorialist photographer Clarence Hudson White. When he died suddenly in 1925, her plans changed once again. She decided to study film, and in 1925 traveled to Berlin where she attended the Technische Hochschule. She met the pioneer of experimental film Hans Richter at UFA studios, and he makes a cameo appearance in her four-minute film composition simply titled *Filmstudie* [1926]. While in Berlin she shot her only full-length film, *Hände: Das Leben und die Liebe eines zärtlichen Geschlechts* [Hands: The Life and Loves of the Gentler Sex]. Though the narrative is built on a banal melodramatic plot of ill-fated love replete with Hollywood happy ending, the unorthodox form of the film was inspired by contemporary avant-garde aesthetics and today is considered one of the pioneering films in feminist Western cinematography. Once the film found success on both sides of the Atlantic, Simon returned to New York in 1931 and opened her own photographic studio. During the Second World War she worked as a volunteer training members of the U.S. Army Signal Corps who were tasked with creating the photo documentation of Allied operations during the war. No longer active after the war, she lived in seclusion. In the annals of film she has remained a single-film auteur, which was created in close cooperation with Miklós Bándy.

Tilly Losch (1903–1975)

Dancer, choreographer, actress, and amateur painter, Otilie Ethel Leopoldine Herbert, Countess of Carnarvon, was born Otilie Ethel Losch to a Jewish family in Vienna. Her career and life resembles more a novel whose protagonist is a femme fatale and all that comes with it: adulation, sudden outbursts, love affairs, peaks and valleys. From the age of six Losch studied ballet at the Vienna Opera, becoming nine years later a permanent member of the Opera's corps de ballet and in 1921 a coryphée. At this time Losch was also appearing in productions outside the Opera, which she left for good in 1927 to more closely collaborate with the already renowned theater director Max Reinhardt. She was not only a dancer and choreographer in his productions, but also an actress. After leaving her permanent engagement at the Opera she appeared in the major cities of Europe and in New York (dancing on Broadway with Fred Astaire among others) and collaborated with a host of eminent directors, composers, choreographers, and musicians. In 1933, George Ballanchine, whom she had met a decade earlier, choreographed for her the "sung ballet" *The Seven Deadly Sins* composed by Kurt Weill and Bertolt Brecht. This unconventional piece that called

for a “double” lead – a dancer and a singer – was commissioned by Losch’s current husband, the prominent British patron of Surrealism Edward James. Her marriage to James did not last long, however, and mad love turned into a contentious divorce, after which Losch fell into a deep depression. She ended her career as a dancer and, secluded in a Swiss sanatorium, began to paint. At this time she met her second husband, Henry Herbert, 6th Earl of Carnarvon. Alarmed by the worsening situation in Europe, he sent Losch to the United States, where she continued to paint, mounting her first exhibition in 1944 in New York. Her second marriage was also destined to be short-lived, and it ended in 1947. Losch spent the remaining years of her life commuting between New York and London. She died of cancer on December 24, 1975, in New York.

At the height of her independent dance career Losch shot the short film *Dance of the Hands* in collaboration with the American scenic and industrial designer Norman Bel Geddes. It might seem like no more than a marginal episode in the dizzying artistic career of Tilly Losch, who appeared as well in rather well-known Hollywood and European feature films. Yet it captures the essence of her dance expression and how she viewed herself, as she laconically summed up: “My role of ballerina comes first. Second is my work as a choreographer. My acting comes third, my painting fourth, I rate my role as Lady Carnarvon fifth in importance simply because I can’t think of anything interesting to put after painting ...”

Maya Deren (1917–1961)

Maya Deren was born in Kiev as Eleonora Derenkowsky in the revolutionary year of 1917. At the age of five her family immigrated to the United States to escape the pogroms and anti-Semitism then sweeping the Ukraine. In 1928, the family became naturalized and changed their surname to Deren. Coming from a family of intellectuals [her father, Dr. Salomon Drenkowsky, was a psychoanalyst who graduated from the Moscow Psychoneurological Institute] the multi-talented Eleanor wrote poetry from a very young age. She matriculated at Syracuse University, married for the first

time, soon got divorced, moved to New York City, worked as a secretary for the Young People’s Socialist League [YPSL], and continued her education at New York University, earning a BA, and Smith College, receiving a master’s degree in English literature in 1939. After graduating, Deren took a position as an assistant to Afro-American dancer and choreographer Katherine Dunham and accompanied her on performance tours across the United States. On a trip to Los Angeles in 1941 she met a young émigré from Prague, the filmmaker Alexander Hammid [born Hackenschmied], whom she soon married and changed her name to Maya [the Hindu expression for “illusion”]. In 1943, she and Hammid shot the short film *Meshes of the Afternoon*. The couple lived in New York’s Greenwich Village, the center of the city’s intellectual life and where Deren met many of the European émigrés and American artists who would soon appear in and collaborate

on her films [Anaïs Nin, Marcel Duchamp, John Cage, Gore Vidal et al.]. Deren wrote, photographed, and even received some renown for her original fashion creations. She also shot more short films: *Witch's Cradle* [1944]; *At Land* [1944]; *A Study in Choreography for Camera* [1945]; *Ritual in Transfigured Time* [1946]. She rented the Provincetown Playhouse at her own expense to show her films, and this directly inspired Amos Vogel, a leading American film theorist and promoter of experimental cinema, to found the ciné-club Cinema 16, which in the 1950s became the most successful American film association screening independent cinema [members included Arthur Miller and Dylan Thomas]. In 1946, Deren received her first Guggenheim Fellowship and wrote and published a theoretical essay on film, *An Anagram of Ideas on Art, Form and Film*, in which she formulated the principles of her poetic vision. The structure of Deren's own aesthetic canon where the poetics of the work [vertical] takes precedence over plot [horizontal] is often compared to the propositions of structural linguist Roman Jakobson. She conceived the ideal work of art [that is, including film] as being a result of collectively performed ritual, not the fetishization of icons based on the individual psyches of their creators. Deren single-mindedly pursued her own path while rejecting any connection to Surrealism, psychoanalysis, and documentary film. She considered Surrealism a navel-gazing eccentricity and documentary film as an insufficiently creative endeavor. In later films she tried to take an approach that would be consistent with these principles, and this put her work at odds with the creative dogma of the day that placed emphasis on the new mode of government supported abstract expressionism or the increasingly fashionable use of the indifferent observation technique of cinema vérité. Deren published *Divine Horsemen: The Living Gods of Haiti* in 1953 in which she summarized her long interest in dance, magic, and ritual. Often compared to Sergei Eisenstein's unfinished *¡Que viva México!* from the early 1930s in terms of importance and scope, Deren shot many hours of film footage on Haitian Vodou yet did not manage to edit it down to final feature length during her life. A filmmaking legend that one critic likened to "a cinematic Prometheus stealing the fire of the Hollywood gods," Deren died prematurely in 1961 of entirely earthly causes – a brain hemorrhage evidently brought on from her longtime dependence on barbiturates and amphetamines.

ON NEW MUSIC

Tomáš Reindl [b. 1971] is a composer and working musician, a multi-instrumentalist and tabla player. Inspired by old European and non-European musical traditions (particularly the Middle Ages, Indian music, African polyrhythms, etc.), his music crosses genres while at the same time utilizing modern music technology and processes. He is practically the only composer in the Czech Republic who incorporates Indian rhythms. He learned how to play the tabla under Sanjay Sahair, one of the leading contemporary masters of the instrument. He studied composition at the Music and Dance Faculty of the Academy of Performing Arts in Prague (HAMU) under Prof. Hanuš Bartoň, as well as taking a number of courses, workshops, and private lessons. He teaches ethnomusicology at HAMU while regularly performing his solo project OMNION and collaborating with many artists and ensembles in the Czech Republic and abroad.

www.tabla-tom.com

Hände: Das Leben und die Liebe eines zärtlichen Geschlechts / Hands: The Life and Loves of the Gentler Sex

When composing the music to this film I wanted first and foremost to shift how the story on the

screen is perceived, which despite its very original visual approach is marked by a hint of naiveté. As for crafting the composition, I would point to my systematic work with melodic motifs (or leit-motifs if you will), which are solely five-toned, since, as we are aware, the vast majority of human hands (such as that of the film's lead actor) have five fingers.

Michaela Pálka Plachká [b. 1981] draws inspiration from literature and fine arts for her compositions. But the most powerful inspirations are people of flesh and bone, their stories, thoughts, and experiences. The various paradoxes and contrasts of a life are recast in musical form, each composition having its specific aspects. Her work has been enriched in interesting ways of late through working with people, their energy, the perception of the multifaceted dimensions of the world and being, and the cyclical nature of life. At present she is exploring sound installation as part of her postgraduate studies. A member of the composers' association Konvergence, she now lives and works in Germany.

www.wisiart.com

Dance of the Hands

This poetic film captures not only a "dance of hands" but also the dance of the entire body of Tilly Losch. The choreography of the movements develop gradually, evoking a story that while indefinite can be filled in by one's own imagination. The film transported me to the world of plants, their hidden movements that many times are barely discernible by the naked eye, yet when shot on video and sped up they become perceptible. During the entire time I was composing new music for this film from 1933 I intentionally did not listen to the original score. I will wait until after the premiere to compare the two.

A composer and accordionist, **Jiří Lukeš** [b. 1985] studied composition at the Prague Conservatory under Eduard Douša and accordion under Ladislav Horák. While a student he received a number of awards in accordion competitions. He finished his degree at HAMU in 2014 under Ivana Loudová. Lukeš is also the author of New Timbral Possibilities for the Accordion in the Context of Contemporary Instrumentation. His compositions have been performed at concerts and at festivals in the Czech Republic, Slovakia, Italy, Slovenia, Croatia, China, Serbia, and Ukraine. Lately he has been focused on international projects while continuing his work as a teacher at the Prague Conservatory and the Štefánikova and Taussigova primary art schools. Since 2015 he has represented the Czech Republic in the UNESCO sanctioned organization Confédération Internationale des Accordéonistes.

www.jirilukes.com

Meshes of the Afternoon

My main inspiration came from the Surrealist aspects of the film: the protean meaning of symbols, the merging of dream and reality, the play of light and shadow. Like the film, the music is based on repetitive and changing motifs. Despite these structural similarities, the composition remains an independent whole linked to the images only in a few places. The violoncello solo emerges from a background of live electronics processing and introduces an acoustic reflection of the silhouettes of figures appearing on the screen.

Matouš Hejl [b. 1989] is a composer and pianist. Having attended Berklee College of Music in Boston and graduating from HAMU in Prague, he is now a student of electroacoustic composition

at the Royal College of Music in Stockholm. Electronics and algorithmic progressions are often featured in his music. He has collaborated on a number of theater, dance, and other types of performances [at such venues as Jatka 78, Meetfactory, Alfréd ve dvoře] and multimedia projects. His film debut, the score for Petr Zelenka's *Lost in Munich*, earned him a Czech Lion nomination for best music.

www.matoushejl.com

At Land

The music for the film At Land for the Berg Orchestra is conceived as contrapuntal to the poetics of the original cinematic imagery. In some places the film's poetics have been somewhat stifled by the music to create a new meaning. In each of the nine sections there are usually two minor parts: at first more static, presenting the given situation, and then proceeding through the action or situation to a more dynamic second part that ultimately becomes a bridge to the subsequent scene. The rhythm of the cinematic montage is a striking, somewhat musical element as well. My composition incorporated all this in its own way. In one of her books Maya Deren notes that film depicts a particular individual's struggle with identity. My score is a musical complement to the film, and as an autonomous work it poses the question of the identity of a work comprising imagery and sound.

Miroslav Tóth [b. 1981], a composer and saxophonist, specializes in experimental music, musical improvisation, and audiovisual conceptualizations. He studied saxophone and piano at the Bratislava Conservatory, musicology at Comenius University, and composition at the Academy of Performing Arts in Bratislava. He has composed music for solo instrument, chamber ensembles, as well as four operas (*Massage Bar for Public Officers*, *Zub za zub*, *Oko za oko*, and *Tyč*). He realized many projects with Frutti di mare, an audiovisual group with a revolving cast of around 60 musicians who performed graphic notations improvised by a VJ in real time. In addition to serving as the artistic director of the abstract improvisational orchestra *Musica falsa et ficta*, Tóth also performs with other groups, such as Shibuya Motors, My Live Evil, the Palko & Tóth Duo, Funeral Band, and with the Polish bassist Rafal Mazur.

Ritual in Transfigured Time

*It is difficult to write about something that should remain unspoken. Analyses that attempt to do so end in catastrophe. There is apparently a hidden alchemy in what Maya Deren wishes to convey, in the inability to verbalize what we are seeing. I marvel at the somnolent movements in the *Ritual in Transfigured Time* (a corny infatuation with "body" adoration) against a backdrop that might leave us uneasy with a vague premonition of doom.*

A native of Slovakia, conductor **Peter Vrábek** lives and works in the Czech Republic. He founded BERG Orchestra in 1995, which thanks to him has become a respected ensemble of contemporary and twentieth-century music. Collaborating with the very best Czech composers on various projects, Vrábek has created opportunities for a younger generation of composers and performers. He is the recipient of the Gideon Klein Prize. In 2010, BERG Orchestra and its artistic director Peter Vrábek were commended for artistic excellence and the promotion of Czech music by the Czech section of the International Music Council of UNESCO.

ORGANIZERS

Jewish Museum in Prague

Founded in 1906, the Jewish Museum in Prague is the largest institution of its type in Europe and administers one of the largest collection of Judaica in the world, comprising nearly 40,000 objects and 100,000 books from Bohemia and Moravia.

The JMP is also one of the most visited museum in the Czech Republic. Its exhibitions in four synagogues from various historical eras, the Ceremonial Hall, and the world-famous Old Jewish

Cemetery all give the visitor a truly unique cultural experience, perhaps the most powerful the city has to offer.

In addition to the permanent exhibitions in the individual historical sites and the short-term exhibitions in the Robert Guttmann Gallery, the museum uses other activities to acquaint the public with the rich cultural history and contemporary life of Czech Jews. Particular emphasis is given to cultural and educational programs for schools and the public at large.

www.jewishmuseum.cz

BERG Orchestra

BERG Orchestra is one of the leading music ensembles, having for more than fifteen years brought a breath of fresh air to the Czech music scene. Its innovative concerts have attracted the public's attention with its combination of contemporary music, dance, film, theater, and visual art. BERG often performs outside the traditional concert hall setting, and it is the only Czech orchestra that regularly commissions and performs

world premieres of Czech composers, particularly those of the younger generation. It has to date performed more than a hundred world premieres. BERG also performs Czech premieres of world-class foreign composers, such as the staging of Schwarz auf Weiss [Black on white] by Heiner Goebbels, music to the video projection Up-Close by Michel van der Aa, the unique concert-length composition In vain by Georg Friedrich Haas, or György Ligeti's legendary work Poème Symphonique for 100 metronomes. BERG has performed a number of its own original projects as well,

such as its collaboration with the dance troupe 420PEOPLE, the director Petra Tejnorová, the choreographer Mirka Eliášová, and the directorial tandem SKUTR. The orchestra has worked with leading Czech institutions, among them the National Theater, the Jewish Museum in Prague, the DOX Centre for Contemporary Art, the Strings of Autumn festival, the Prague Spring International Music Festival, the Music Forum, and others, and has taken part in many educational projects.

www.berg.cz

HEARD AND SEEN: CINEGOGUE 2009 – 2015

2015 – The Poetic Avant-Garde between Walt Whitman to Robert Desnos

Manhatta, 1920

Directed by: Charles Sheeler, Paul Strand

Music: Eliška Cílková (world premiere)

H2O, 1929

Directed by: Ralph Steiner

Music: Jan Ryant Dřízal (world premiere)

Mechanical Principles, 1930

Directed by: Ralph Steiner

Music: Šimon Voseček (world premiere)

Emak bakia, 1926

Directed by: Man Ray

Music: Jacek Sotomski (world premiere)

L'étoile de mer, 1928

Directed by: Man Ray

Music: Martin Klusák (world premiere)

Performed by: BERG Orchestra & Peter Vrábel - conductor

2014 – The City Without Jews

Austria 1924

Directed by: Maximilian Hugo Bettauer

Conservation, reconstruction and digitization: Filmarchiv Austria

Music: Petr Wajsar (world premiere)

Performed by: BERG Orchestra & Peter Vrábel - conductor

2013 – Bottomless Soul: Henryk Szaro and Polish Expressionism

The Strong Man

Poland, 1929, 78 min.

Directed by: Henryk Szaro

Conservation and digitization: Filmoteka narodowa Warszawa, PL

Music: Pink Freud

2012 – East & West: Picon – Kalich – Goldin and the Old-New World

East and West a.k.a. Mazl tov

Austria, 1923, 85 min.

Directed by: M. Goldin, Ivan Abramson

Conservation and digitization: The National Center for Jewish Film, USA

Music: Jan Dušek (world premiere)

Performed by: BERG Orchestra & Peter Vrábel - conductor

2011 – The Eccentricity Factory: Kozintsev – Trauberg – Yutkevich and FEKS

The New Babylon

USSR, 1929, 93 min.

Directed by: Leonid Trauberg, Grigorij Kozincev

Conservation, reconstruction and digitization: Absolut Medien, Germany

Music: Dmitrij Šostakovič [1929]

Performed by: BERG Orchestra & Peter Vrábel - conductor

Short film – A Child of the Ghetto

USA, 1910, 15 min.

Directed by: D. W. Griffith

Conservation and digitization: The National Center for Jewish Film, USA

Music: Jan Dušek (world premiere)

Performed by: BERG Orchestra & Peter Vrábel - conductor

2010 – The Pursuit of Happiness: Salomon Michoels and the Moscow State Yiddish Theater GOSET

Jewish Luck a.k.a. Menachem Mendl

USSR, 1925, 100 min.

Directed by: Alexander Granovsky

Conservation and digitization: The National Center for Jewish Film, USA

Music composed and performed by: Miloš Orson Štědroň (world premiere)

2009 – Hungry Hearts: From Shtetl to Hollywood

Hungry Hearts

USA, 1922, 80 min.

Directed by: E. Mason Hoper

Conservation and digitization: The National Center for Jewish Film, USA; British Film Institute, UK;

Samuel Goldwyn Company, USA

Music: Jan Dušek (world premiere)

Performed by: BERG Orchestra & Peter Vrábel - conductor

PODPOŘILI / SUPPORTED BY

MINISTERSTVO
KULTURY

NADAČNÍ FOND AVAST

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI / MEDIA PARTNERS

Česká republika

HIS VOICE

LITERÁRNÍ
NOVINY

texty: Michaela Sidenberg, Eva Kesslová a jednotliví skladatelé

korektura: PhDr. Alena Miltová

překlad: Howard Sidenberg

fotografie: Pavel Hejný [BERG], Karel Šuster [Vrábel], Dana Cabanová / Židovské muzeum v Praze
[Španělská synagoga]